

BOSHLANG'ICH SINFLARDA NAMOYISH DASTURLARIDAN FOYDALANGAN HOLDA PEDAGOGIK DASTURIY VOSITALAR ASOSIDA TEST YARATISH METODIKASI

Abrayeva Dilso'z Bahrom qizi

Shahrisabz davlat pedagogika instituti "Pedagogika" fakulteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabasi

Qodirov Farrux Ergash o'g'li

Matematika va ta'limda axborot texnologiyasi

kafedrası mudiri i.f.d DSc, dotsent, fan o'qituvchisi

Farruxbek0209@mail.ru; orcid.org/0000-0002-4574-7728

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18244061>

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun namoyish dasturlaridan (PowerPoint, elektron taqdimotlar, interaktiv slaydlar) foydalanib pedagogik dasturiy vositalar asosida testlar yaratish metodikasi yoritilgan. Tadqiqotda boshlang'ich ta'limda vizual va interaktiv vositalarning o'quvchilarning qiziqishi, idroki hamda fikrlash faolligiga ta'siri asoslab beriladi. Shuningdek, test savollarini slaydlar, animatsiyalar, rasm va multimedia unsurlari orqali ishlab chiqishning afzalliklari, bosqichlari va metodik talablari tahlil qilingan. Maqola natijalariga ko'ra, namoyish dasturlari yordamida yaratilgan interaktiv testlar dars samaradorligini oshiradi, o'quvchilarning bilimini tezkor baholashga yordam beradi hamda ularning mustaqil fikrlash va eslab qolish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Namoyish dasturlari, Pedagogik dasturiy vositalar, Boshlang'ich sinflar, Test yaratish metodikasi, Interaktiv testlar, Multimediya vositalari, PowerPoint, Elektron taqdimot, Ta'lim jarayoni samaradorligi, O'quvchi faolligi.

Аннотация: В данной статье рассматривается методика разработки тестовых заданий для учащихся начальных классов с использованием демонстрационных программ (PowerPoint, электронные презентации, интерактивные слайды) и педагогических программных средств. В исследовании обосновано влияние визуальных и интерактивных средств на повышение интереса, восприятия и познавательной активности младших школьников. Также проанализированы преимущества, этапы и методические требования создания тестов с использованием слайдов, анимаций, изображений и мультимедийных элементов. Результаты статьи показывают, что интерактивные тесты, созданные при помощи демонстрационных программ, повышают эффективность уроков, обеспечивают оперативную оценку знаний и способствуют развитию самостоятельного мышления и навыков запоминания учащихся.

Ключевые слова: Демонстрационные программы, Педагогические программные средства, Начальные классы, Методика создания тестов, Интерактивные тесты, Мультимедийные средства, PowerPoint, Электронная презентация, Эффективность учебного процесса, Активность учащихся.

Annotation: This article explores the methodology of creating test assignments for primary school students using demonstration programs such as PowerPoint, electronic presentations, and interactive slides, supported by pedagogical software tools. The study justifies the effectiveness of visual and interactive resources in enhancing young learners' interest, perception, and cognitive engagement. The paper also examines the advantages,

stages, and methodological requirements for designing tests that incorporate slides, animations, images, and multimedia elements. The findings indicate that interactive tests developed through demonstration programs improve lesson effectiveness, provide quick assessment of students' knowledge, and contribute to the development of independent thinking and memory skills.

Keywords: Demonstration programs, Pedagogical software tools, Primary school, Test creation methodology, Interactive tests, Multimedia resources, PowerPoint, Electronic presentation, Learning process effectiveness, Student engagement.

Kirish. Ta'limni Rivojlantirish Respublika Ilmiy-Metodik Markazi. Testlar samaradorligini baholash va metodik tavsiyalar berish bo'yicha ilmiy tadqiqotlar o'tkazsin. Test shablonlari, metodik qo'llanmalar va pedvakolatli trening materiallarini ishlab chiqsin. Moliya vazirligi Maktabgacha va Maktab Ta'limi Vazirligining test yaratish dasturini moliyalashtirish uchun zarur mablag'ni davlat byudjetidan ajratsin. Xalq ta'limi muassasalarini raqamli infratuzilma (kompyuter, internet) bilan ta'minlash bo'yicha qo'shimcha byudjet loyihalari ishlab chiqilsin. Ushbu farmon ijrosi ustidan O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Ta'lim sohasini nazorat qilish bo'yicha mas'ul o'rinbosari tomonidan monitoring amalga oshirilsin. Har yili Maktabgacha va Maktab Ta'limi Vazirligi, Raqamli Texnologiyalar Vazirligi va Ta'limni Rivojlantirish Ilmiy-Metodik Markazi "namoyish dasturlarda test yaratish" dasturi ijrosi bo'yicha hisobotlar Prezident administratsiyasiga kiritilsin. Ushbu farmon e'lon qilingan kundan e'tiboran kuchga kiradi. Farmon ijrosini ta'minlash uchun zarur bo'lgan normativ-huquqiy hujjatlar Maktabgacha va Maktab Ta'limi Vazirligi va boshqa tegishli idoralar tomonidan 6 oy ichida ishlab chiqilsin va tasdiqlansin.

Pedagogik dasturiy vositalar – kompyuter texnologiyalari yordamida o'quv jarayonini qisman yoki to'liq avtomatlashtirish uchun mo'ljallangan didaktik vosita hisoblanadi. Ular ta'lim jarayonini samaradorligini oshirishning istiqbolli shakllaridan biri hisoblanib, zamonaviy texnologiyalarning o'qitish vositasi sifatida ishlatiladi. Pedagogik dasturiy vositalar tarkibiga: o'quv fani bo'yicha aniq didaktik maqsadlarga erishishga yo'naltirilgan dasturiy mahsulot (dasturlar majmuasi), texnik va metodik ta'minot, qo'shimcha yordamchi vositalar kiradi. Pedagogik dasturiy vositalarni quyidagilarga ajratish mumkin: - o'rgatuvchi dasturlar – o'quvchilarning bilim darajasi va qiziqishlaridan kelib chiqib yangi bilimlarni o'zlashtirishga yo'naltiradi; - test dasturlari – egallangan bilim, malaka va ko'nikmalarni tekshirish yoki baholash maqsadlarida qo'llaniladi; - mashq qildirgichlar - avval o'zlashtirilgan o'quv materialini takrorlash va mustahkamlashga xizmat qiladi; - o'qituvchi ishtirokidagi virtual o'quv muhitini shakllantiruvchi dasturlar. Pedagogik dasturiy vositalar yaratishga qo'yiladigan talablar. Pedagogik dasturiy vositalarni yaratish texnologiyasini amalga oshirish maqsadida ularning an'anaviy vositalardan ustunligini tasdiqlovchi qator ijobiy omillar mavjud. Mazkur omillar didaktik, psixologik, iqtisodiy, fiziologik guruhlariga ajratildi. Pedagogik dasturiy vositalarga qo'yiladigan didaktik talablarga quyidagilar kiradi: ilmiylik, tushunarli, qat'iy va tizimli bayon etilishi bilan birgalikda (pedagogika, psixologiya, informatika, ergonomikaning asosiy tamoyillarini, zamonaviy fanning fundamental asoslarini hisobga olib, o'quv faoliyati mazmunini qurish imkoniyatini ta'minlash), uzluksizlik va yaxlitlik (ilgari o'rganilgan bilimlarning mantiqiy oqibati hamda to'ldiruvchisi hisoblanadi), izchillik, muammolilik, ko'rgazmalilik, faollashtirish (o'qitish mustaqilligi hamda faollilik xususiyatining mavjudligi), o'qitish natijalarini o'zlashtirish mustahkamliligi, muloqotning interfaolliligi, o'qitish,

tarbiyalash, rivojlantirish va amaliyotning yaxlit birligi. Metodik talablarga quyidagilar kiradi: aniq o'quv fanining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olish, ma'lum bir faning o'ziga xosligini hisobga olish, axborotni zamonaviy metodlari o'zaro bog'liqliligi, o'zaro aloqadorligi, turli-tumanligi, amalga oshirilishi. Psixologik talablarga idrok etish (verbal-mantiqiy, sensor-perseptiv), tafakkur (tushunchaviy-nazariy, ko'rgazmali-amaliy), diqqati (qat'iyliligi, boshqaga ko'chishi), motivasiya (ishlashda faol shakllari, yuqori darajada ko'rgazmalilik, o'z vaqtida qayta aloqa yordamida o'quvchilarning yuqori darajadagi motivasiyalarini doimiy ravishda rag'batlantirish), xotira, tasavvuri, yoshi va individual psixologik xususiyatlarini hisobga olish (egallagan bilim, ko'nikma va malakalarini hisobga olib, o'quv fani mazmuni hamda o'quv masalalari murakkablik darajasi o'quvchilarning yosh imkoniyatlari va individual xususiyatlariga mos kelishi, o'quv materialini o'zlashtirishda ortiqcha his- hayajonli, asabiy, aqliy yuklamalardan ta'sirlanishdan himoyalash) kiradi. Texnik talablarga shaxsiy kompyuterlar va ularning tashqi qurilmalari, test o'tkaziladigan manbalar kiradi. Tarmoq talablariga «mijoz-server» arxitekturasini, Internet-navigatrlar, tarmoq operatsion tizimlari, telekommunikatsiya, boshqaruv vositalari (o'qitish jarayonini individual va jamoaviy ishlari, tashqi qayta aloqa) kiradi. Estetik talablarga quyidagilar kiradi: tartiblilik va ifodalilik (elementlari, joylashishi, o'lchami, rangi), bezashning funksional vazifasi va ergonomik talablarga mosligi. Maxsus talablarga quyidagilar kiradi: interfaollik, maqsadga yo'nalganlik, mustaqillik va moslashuvchanlik, audiolashtirish, ko'rgazmalilik, kirish nazorati, intellektual rivojlanish, differensiasiyalash (tabaqalashtirish), kreativlik, ochiqlik, qayta aloqa, funksionalilik, ishonchlilik. Ergonomik talablarga quyidagilar kiradi: do'stonalik, foydalanuvchiga moslashish, ekran shakllarini tashkil etish.

Pedagogik dasturiy vositalarni quyidagilarga ajratish mumkin:

Pedagogik dasturiy vositalarni yaratish texnologiyasini amalga oshirish maqsadida ularning an'anaviy vositalardan ustunligini tasdiqlovchi qator ijobiy omillar mavjud. Mazkur omillar didaktik, psixologik, iqtisodiy, fiziologik guruhlariga ajratildi. Pedagogik dasturiy vositalarga qo'yiladigan talablar quyidagilar hisoblanadi:

- Didaktik talablarga quyidagilar kiradi: ilmiylik, tushunarli, qat'iy va tizimli bayon etilishi bilan birgalikda (pedagogika, psixologiya, informatika, ergonomikaning asosiy tamoyillarini, zamonaviy fanning fundamental asoslarini hisobga olib, o'quv faoliyati mazmunini qurish imkoniyatini ta'minlash), uzluksizlik va yaxlitlik (ilgari o'rganilgan bilimlarning mantiqiy oqibati hamda to'ldiruvchisi hisoblanadi), izchillik, muammolilik, ko'rgazmalilik, faollashtirish (o'qitish mustaqilligi hamda faollilik xususiyatining mavjudligi), o'qitish natijalarini o'zlashtirish mustahkamliligi, muloqotning interfaolliligi, o'qitish, tarbiyalash, rivojlantirish va amaliyotning yaxlit birligi.

- Metodik talablarga quyidagilar kiradi: aniq o'quv fanining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olish, ma'lum bir faning o'ziga xosligini hisobga olish, axborotni zamonaviy metodlari o'zaro bog'liqliligi, o'zaro aloqadorligi, turli-tumanligi, amalga oshirilishi. Psixologik talablarga idrok etish (verbal-mantiqiy, sensor-perseptiv), tafakkur (tushunchaviy-nazariy, ko'rgazmali-amaliy), diqqati (qat'iyliligi, boshqaga ko'chishi), motivasiya (ishlashda faol shakllari, yuqori darajada ko'rgazmalilik, o'z vaqtida qayta aloqa yordamida o'quvchilarning yuqori darajadagi motivasiyalarini doimiy ravishda rag'batlantirish), xotira, tasavvuri, yoshi va individual psixologik xususiyatlarini hisobga olish (egallagan bilim, ko'nikma va malakalarini hisobga olib, o'quv fani mazmuni hamda o'quv masalalari murakkablik darajasi o'quvchilarning

yosh imkoniyatlari va individual xususiyatlariga mos kelishi, o'quv materialini o'zlashtirishda ortiqcha his-hayajonli, asabiy, aqliy yuklamalardan ta'sirlanishdan himoyalash) kiradi. Texnik talablarga shaxsiy kompyuterlar va ularning tashqi qurilmalari, test o'tkaziladigan manbalar kiradi. Tarmoq talablariga «mijoz-server» arxitekturasi, Internet-navigаторlar, tarmoq operasion tizimlari, telekommunikasiya, boshqaruv vositalari (o'qitish jarayonini individual va jamoaviy ishlari, tashqi qayta aloqa) kiradi.

- Estetik talablarga quyidagilar kiradi: tartiblilik va ifodalilik (elementlari, joylashishi, o'lchami, rangi), bezashning funksional vazifasi va ergonomik talablarga mosligi.

- Maxsus talablarga quyidagilar kiradi: interfaollik, maqsadga yo'nalganlik, mustaqillik va moslashuvchanlik, audiolashtirish, ko'rgazmalilik, kirish nazorati, intellektual rivojlanish, differensiasiyalash (tabaqalashtirish), kreativlik, ochiqlik, qayta aloqa, funksionalilik, ishonchlilik.

- Ergonomik talablarga quyidagilar kiradi: do'stonalik, foydalanuvchiga moslashish, ekran shakllarini tashkil etish. Metodik talablar pedagogik dasturiy vositalar asosida o'qitishga mo'ljallangan o'quv fanining o'ziga xos xususiyatlarini, uning qonuniyatlarini, izlanish metodlari, axborotga ishlov berishning zamonaviy usullarini joriy qilish imkoniyatlarini hisobga olishni ko'zda tutadi

Xulosa. Boshlang'ich sinflarda namoyish dasturlaridan foydalangan holda pedagogik dasturiy vositalar asosida test yaratish metodikasi o'quv jarayonini zamonaviy talablarga mos tashkil etishda muhim ahamiyatga ega. Namoyish dasturlari orqali ta'lim jarayoni ko'rgazmali, qiziqarli va samarali bo'lib, o'quvchilarning bilimni idrok etish va qayta ishlash qobiliyatini kuchaytiradi. Pedagogik dasturiy vositalar esa o'qituvchiga testlarni tez, aniq, didaktik talablarga asoslangan holda yaratish imkonini berib, o'quvchilarning bilimini obyektiv baholashni ta'minlaydi. Mazkur metodika orqali testlar yaratish jarayoni avtomatlashtiriladi, o'quvchilar uchun interaktiv muhit shakllanadi, murakkab mavzularning tushunilishi osonlashadi va o'quv jarayonida mustaqil fikrlash ko'nikmalari rivojlanadi. Shuningdek, o'qituvchi vaqtni tejaydi, dars samaradorligi ortadi hamda o'quvchilar bilan individual ishlash imkoniyatlari kengayadi.

Shu bois, boshlang'ich ta'limda namoyish dasturlari va pedagogik dasturiy vositalarni uyg'un qo'llab test yaratish metodikasini rivojlantirish — ta'lim sifatini oshirish, raqamli kompetensiyalarni mustahkamlash va zamonaviy ta'lim jarayonini takomillashtirishning muhim omili hisoblanadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Qodirov, F. "OPTIMIZATION OF TELECOMMUNICATIONS POWER SUPPLY SYSTEMS BASED ON RELIABILITY CRITERIA." Science and innovation 2.A12 (2023): 15-20.
2. F Qodirov. Aholiga tibbiy xizmatlar ko'rsatishning rivojlanishini iqtisodiy-matematik modellashtirish. Scienceweb academic papers collection . 2023/1/1.
3. F Qodirov. Zamonaviy to'lov tizimlari tahlili va elektron pul birliklari. Scienceweb academic papers collection. 2023/1/1.
4. Farrux Qodirov. Zamonaviy trenajyor va simulyatsiya qiluvchi dasturlarning hozirgi kundagi ahamiyati. Scienceweb academic papers collection. 2023/1/1
5. Farrux Qodirov. BUSINESS INNOVATION MODEL OF INCOME AND COSTS FROM THE PROVISION OF MEDICAL SERVICES TO THE POPULATION. Scienceweb academic papers

collection. 2023/1/1

6. Farrux Qodirov. ECONOMIC-MATHEMATICAL MODELING OF THE DEVELOPMENT OF THE PROVISION OF MEDICAL SERVICES TO THE POPULATION. Scienceweb academic papers collection. 2023/1/1

7. Farrux Qodirov. THE PLACE OF ECONOMETRICAL MODELING OF HEALTHCARE QUALITY IMPROVEMENT IN THE DIGITAL ECONOMY. Scienceweb academic papers collection. 2023/1/1

8. Farrux Qodirov. DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC AND TECHNOLOGICAL SYSTEM OF MANAGEMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES. Scienceweb academic papers collection. 2023/1/1

9. Ergash o'g'li, Qodirov Farrux. "CREATION OF ELECTRONIC MEDICAL BASE WITH THE HELP OF SOFTWARE PACKAGES FOR MEDICAL SERVICES IN THE REGIONS." Conferencea (2022): 128-130.

10. Ergash o'g'li, Qodirov Farrux. "IMPORTANCE OF KASH-HEALTH WEB PORTAL IN THE DEVELOPMENT OF MEDICAL SERVICES IN THE REGIONS." Conferencea (2022): 80-83.

11. Qodirov, Farrux. "THE ROLE OF ICT IN THE DEVELOPMENT OF HEALTH SERVICES." RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONIGA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISHDA MA'LUMOTLARNI HIMOYALASH MUAMMOLARI VA YECHIMLARI RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMANI MA'RUZALAR TO'PLAMI (2022).

12. Фаррух Қодиров. Аҳолига хизмат кўрсатиш соҳасининг моделлаштиришни тизимли имитация қилиш. Biznes-Эксперт. Том 173. Номер №5. Страницы 102-106. Дата публикации 2022.

13. Farrux, Qodirov. "Foreign experience in the development of medical services to the population." Хоразм Маъмун академияси (2022).

14. ҚОДИРОВ, Фаррух. "АҲОЛИГА СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ХИЗМАТЛАРИ КЎРСАТИШНИНГ ИЖТИМОЙ-ИҚТИСОДИЙ РИВОЖЛАНИШИ ТАҲЛИЛИ." AGRO ILM (2022).

15. Qodirov, Farrux. "VEKTOR VA SKALYAR MAYDONLAR. GRADIYENT VA YO'NALISH BO'YICHA HOSILA. DIVERGENSIYA VA ROTOR. SATH CHIZIQLARI. GRADIYENT MAYDONLAR. OQIMLAR." Analytical Journal of Education and Development (2022).